
رابطه هوش فرهنگی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پایه دهم مدارس پسرانه سلام شهر تهران

حمید نادری^۱، سید محمود هاشمی^{۲*}، مجتبی معظمی^۳

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی (رابطه هوش فرهنگی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پایه دهم مدارس پسرانه سلام شهر تهران) بوده است. این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی، از لحاظ روش انجام تحقیق از نوع توصیفی-همبستگی می‌باشد. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش را کلیه دانش‌آموزان پایه دهم مدارس پسرانه سلام شهر تهران که ۱۰ دبیرستان در مقطع متوسطه دوره دوم را شامل می‌شود، تشکیل می‌دهد. که تعداد کل دانش‌آموزان در زمان انجام تحقیق ۶۶۱ نفر بود. که با استفاده از روش خوشه‌ای تصادفی ساده ۲۴۳ نفر بر اساس جدول مورگان به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه‌های هوش فرهنگی آنگ و همکاران (۲۰۰۴) و مهارت‌های اجتماعی نوجوانان (TISS) توسط ایندربیتزن و فوستر (۱۹۹۲) بود که بین دانش‌آموزان توزیع و سپس جمع‌آوری گردید. فرضیات با استفاده از روش‌های آمار توصیفی (دامنه، کمینه، بیشینه، میانگین، انحراف معیار، واریانس، چولگی و کشیدگی) و استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون ساده و گام به گام) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. با توجه به تحلیل داده‌ها یافته‌های پژوهش نشان داد که بین هوش فرهنگی به طور کلی و دو بعد آن (بعد فراشناختی و انگیزشی) با مهارت‌های اجتماعی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد و بعد فراشناختی بیشترین سهم را در پیشگویی مهارت‌های اجتماعی داشته است.

واژگان کلیدی: هوش فرهنگی، مهارت اجتماعی، دانش‌آموزان، پایه دهم، مدارس

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مدیریت فرهنگی، دانشکده مدیریت، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی،

تهران، ایران h.naderi۶۶@yahoo.com

۲. استادیار، گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده مدیریت، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

(نویسنده مسئول) Hashemi_۲۹۸۶@yahoo.com

۳. استادیار، گروه مدیریت آموزش عالی، دانشکده مدیریت، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

m_moazzamiii@yahoo.com

مقدمه

در محیط کنونی که تغییرات روزافزونی را در بافت جهانی شاهد هستیم آشنایی با مقوله هوش فرهنگی^۱، لازم و ضروری به نظر می‌آید. محیط کار جهانی، نیاز به افرادی دارد که به فرهنگ‌های مختلف آشنا باشد و توانایی تطبیق مستمر با افرادی از فرهنگ‌های مختلف را داشته و بتوانند با افراد سایر فرهنگ‌ها ارتباط مناسب برقرار کنند. جهان جدید، جهانی پیچیده، پویا، شتابان با رشد فزاینده دانش است. بازارها، محصولات و سازمان‌ها همگی جهانی متعدد و چند فرهنگی شده‌اند. جهان آشوب، عدم اطمینان، غیرخطی جایگزین جهان ثابت، مطمئن و خطی شده است. برای این منظور افراد نیاز به هوش فرهنگی دارند. توانایی فرد برای تطبیق با ارزش‌ها، سنت‌ها و آداب و رسوم متفاوت از آنچه به آن‌ها عادت کرده است و کار کردن در یک محیط متفاوت فرهنگی، معرف هوش فرهنگی است. هوش فرهنگی، منبع بالقوه‌ای برای ایجاد مزیت رقابتی است (رحمانی و تهرانی پور، ۱۳۸۸).

بقاء و دوام تمدن‌ها و جوامع، به انتقال مجموعه ارزش‌ها، رفتارها و مهارت‌های هر نسل به نسل بعد بستگی دارد. امیل دورکیم^۲، برای اولین بار اصطلاح اجتماعی کردن را بدین مفهوم به کار برد (آشتیانی، ۱۳۷۴). اجتماعی شدن باعث می‌شود ایفای نقش او در جامعه مناسب و مطلوب شناخته شود (اوپنهایم^۳، ۱۹۹۶، ترجمه کریم نیا). خانواده و مدرسه بیشترین نقش را در انتقال مهارت‌های اجتماعی بر عهده دارند. کولی^۴ معتقد بود که مدرسه عامل اجتماعی کردن فرد و آموختن محبت، همدلی، وفاداری و همکاری با دیگران است. مهارت‌های اجتماعی که در خانواده به طور طبیعی آموخته می‌شود، در محیط‌های رسمی با تکیه بر اصول اجتماعی شدن و با به کارگیری دانش روان‌شناسی و علوم تربیتی به کودکان و نوجوانان آموخته می‌شود (کارتلج و میلبرن^۵، ۱۹۸۵، ترجمه نظری نژاد).

۱ - Cultural Intelligence (CQ)

۲ - Dorkheim

۳ - Openhaym

۴ - Cooley

۵ - Cartledge & Milburn

آموزش مهارت های اجتماعی می تواند باعث کاهش در تعداد رفتارهای نامناسب در کلاس درس مانند پرخاشگری و بهبود روابط شخصی دانش آموز با همسالان و بزرگسالان شود. توانایی تعامل مؤثر در فرهنگ های گوناگون، مهارتی نیست که همگان آن را داشته باشند؛ این در حالی است که در فضای جهانی شدن این توانمندی اهمیت بیشتری یافته است. به تازگی این مهارت هوش فرهنگی نامیده می شود و علاقه پژوهشگران را به خود جلب کرده است. هوش فرهنگی، قابلیت و توانمندی است که به افراد امکان فهم و عملکرد مناسب در میان طیف گسترده ای از فرهنگ ها را می دهد. هوش فرهنگی موجب توسعه ادراک و فهم در انسجام تعاملات میان فرهنگی می شود. هوش فرهنگی، توانایی برای فعالیت اثربخش در فرهنگ های ملی، قومی و سازمانی است. بنابراین در کشورهایی مانند هند، ایران و چین که در حوزه درون مرزی خود، تنوع فرهنگی بسیاری دارند نیز می تواند مورد توجه و استفاده قرار گیرد (علائی، میرمحمدی، ۱۳۹۲).

هوش فرهنگی یکی از مهم ترین مشخصه های مشترک بین افرادی است که می توانند خود را با فرهنگ های متفاوت سازگار کنند، مانند دانش آموزان، دانشجویان یا کارکنان سازمان هایی که در کشورها یا شهرهای بیگانه به تحصیل یا کار می پردازند، هوش فرهنگی توانایی کنش متقابل مؤثر با مردمی است که از نظر فرهنگی با هم متفاوت هستند (ادیب، ۱۳۸۶).

برخی از جنبه های فرهنگ را به راحتی می توان دید؛ مثل هنر، موسیقی و سبک رفتاری از این جمله می باشند. اما بیشتر بخش های چالش بر انگیز فرهنگ، پنهان است. عقاید، ارزش ها، انتظارات، نگرش ها و مفروضات، عناصری از فرهنگ هستند که دیده نمی شوند، اما بر رفتار افراد مؤثر هستند. هوش فرهنگی به افراد اجازه می دهد تا تشخیص دهند دیگران چگونه فکر می کنند و چگونه به الگوهای رفتاری پاسخ می دهند در نتیجه، موانع ارتباط بین فرهنگی را کاهش می دهد. هوش فرهنگی به منزله چسبی است که می تواند در محیط متنوع، انسجام و هماهنگی ایجاد کند (فیاضی، جان نثار احمدی، ۱۳۸۵).

بر اساس تعریف سازمان بهداشت جهانی، سلامت دارای ابعاد جسمی، روانی و اجتماعی است. بُعد اجتماعی سلامت به مفهوم ارتباط بین افراد، لذت بردن از جمع دوستان، آشنایان و برخورداری از شبکه های حمایتی می باشد. این بُعد شامل سطوح مهارت های اجتماعی^۱ و توانایی شناخت هر شخص از خود به عنوان عضوی از جامعه بزرگ تر است.

یکی از اهداف مهم آموزش و پرورش و نظام تعلیم و تربیت، اجتماعی ساختن افراد و نیز آموزش مهارت‌های اجتماعی مورد نیاز به آنان است تا از این طریق، آن‌ها بتوانند در جامعه به راحتی روابط سالمی برقرار کنند (پاشا، ۱۳۹۰).

متأسفانه رفتارهای اجتماعی به عنوان جزئی از دروس مدرسه‌ای همیشه مورد بی توجهی قرار گرفته است و فقط زمانی به این مهم توجه می‌شود که دانش آموز از خود رفتاری نامناسب و مغایر با آن چه که مورد نظر اولیاء می‌باشد، نشان دهد. لذا با توجه به اجتماعی بودن انسان‌ها و احتیاج آن‌ها به تعامل با دیگران برای برآوردن نیازهای عاطفی و اجتماعی لازم است با پیچیدگی قواعدی که باید برای تعامل با دیگران بدانند آشنا شده و به طرز صحیحی به کار برند. بدون کسب مهارت اجتماعی، امکان ارتباط سالم میسر نیست و سلامت زندگی فردی و اجتماعی تهدید و مختل خواهد شد. کسب مهارت اجتماعی اساس اجتماعی شدن آدمی در تمامی فرهنگ‌ها بوده است که در دو یا سه قرن اخیر مورد بی توجهی قرار گرفته است (سلیمانی، ۱۳۸۹).

در مدارس محتوایی را به دانش‌آموزان آموزش می‌دهیم که در زندگی فردی و اجتماعی به کار آن‌ها نمی‌آید. در سبب یادگیری مدارس، بخش عمده‌ای از مطالب در زندگی اجتماعی دانش‌آموزان کمتر به کار می‌آید و برای ارتقای کیفیت باید بخشی از سبب یادگیری را سبک کنیم و مهارت‌های اجتماعی و مقتضات زندگی ایرانی و اسلامی را به دانش‌آموز، آموزش دهیم. هم اکنون فضایی در آموزش ایجاد کرده‌ایم که خانواده‌ها ناخواسته از دوره ابتدایی بچه‌ها را برای موفقیت در کنکور آماده می‌کنند. در چنین شرایطی دیگر فرصتی برای آماده کردن دانش‌آموزان در زندگی اجتماعی باقی نمی‌ماند، با تغییراتی در محتوا، کتب درسی و آموزش‌های لازم به معلمان می‌توان به تدریج از چنین معضلی عبور کرد. اکنون دانش‌آموزان پس از فارغ-التحصیل شدن از مدرسه از مهارت‌های فردی بی بهره هستند، به عنوان مثال یک دانش‌آموز حتی نمی‌داند چگونه از یک آچار استفاده کند، در برنامه ششم توسعه آمده است که دانش‌آموزان دوره متوسطه باید یک مهارت را فرا بگیرند و زمینه لازم برای توسعه این کار فراهم است (بطحایی، ۱۳۹۶).

آموزش و پرورش باید همسو و منطبق با نیازهای فردی و اجتماعی باشد و خودش را سازگار کند، اگر این اتفاق رخ ندهد، آموزش و پرورش ناکارآمد است و به دلیل تغییرات سریع و گسترده بیرون از مدرسه، آموزش و پرورش باید بتواند آموزش‌های خودش را منطبق با نیازها

سریع تر و با دقت بیشتر تغییر دهد و اگر این اتفاق نیفتد اثر بخشی در آموزش و پرورش نداریم. امروز در معرض این سؤال قرار گرفته ایم که چرا دانش آموزان وقتی از مدرسه فارغ التحصیل می شوند با ویژگی های اجتماعی و ارزش ها و مؤلفه های مورد نیاز جامعه کمتر آشنا هستند و کمتر ملاحظه می کنند، باید بپذیریم که اگر آموزش و پرورش با نیازهای جامعه همسو نشود به موفقیت دست پیدا نمی کند (بطحایی، ۱۳۹۷).

لذا با توجه به مسائل بیان شده، مسئله اصلی محقق در این پژوهش، شناخت رابطه هوش- فرهنگی و مهارت های اجتماعی دانش آموزان پایه دهم مدارس پسرانه سلام شهر تهران می باشد.

مبانی نظری و مدل اولیه تحقیق

هوش فرهنگی

قابلیت یادگیری الگوهای جدید در تعاملات فرهنگی و ارائه پاسخ های رفتاری صحیح به این الگوها (ارلی و آنگ^۱، ۲۰۰۳).

واژه «هوش فرهنگی» را برای نخستین بار ارلی در سال ۲۰۰۲ و سپس ارلی و آنگ در سال ۲۰۰۳ به کار بردند تا توصیف کننده توانایی فرد برای سازگاری مؤثر در موقعیت های بین فرهنگی باشد. این واژه به این دلیل انتخاب شد که بر هر دو جنبه هوش و فرهنگ تأکید داشت. زیرا با توجه به شرایط متغیر شغلی و مسأله جهانی شدن، انسان امروزه به صورت اجتناب ناپذیری با افراد دارای پیشینه های فرهنگی متفاوت، چه به صورت همکار و چه به صورت مشتری در کنش متقابل قرار می گیرد که سازگاری با این شرایط مستلزم توانایی ویژه ای است که ما آن را هوش فرهنگی نامیده ایم (ارلی و آنگ، ۲۰۰۳).

هوش فرهنگی دارای چهار مولفه می باشد که به تعریف هر یک از آن ها می پردازیم:

الف) مولفه فراشناختی^۲: روشی است که فرد تجربه های بین فرهنگی را از طریق آن استدلال می کند و فرآیندی را مورد توجه قرار می دهد که افراد برای فهم و کسب دانش فرهنگی به کار، می گیرند (ارلی و پیترسون^۳، ۲۰۰۴).

۱ - Eerly & Ang

۲ - Metecognitive Component

۳ - Eerly & Peterson

ب) مولفه شناختی^۱: این بعد از هوش فرهنگی مربوط به شناخت یک فرد از موارد مربوط به شباهت‌ها و تفاوت‌های فرهنگ‌هاست که دانش عمومی در مورد فرهنگ‌ها نظیر اطلاعاتی در مورد اعتقادات، باورهای مذهبی و معنوی، ارزش‌ها و باورها در مورد کار، زمان، ارتباطات خانوادگی، آداب و رسوم، ارزش‌ها، هنجارها و زبان را انعکاس می‌دهد (ارلی و موساکوفسکی^۲، ۲۰۰۴).

ج) مولفه انگیزشی^۳: بر اهمیت نگرش یا انگیزش فرد نسبت به تعاملات بین فرهنگی تاکید دارد (ارلی و آنگ، ۲۰۰۳).

د) مولفه رفتاری^۴: مجموعه‌ای از رفتارهای خاص فردی است که برای تعامل اثربخش فرهنگی ضرورت دارد (ارلی و آنگ، ۲۰۰۳).

آنگ و همکاران (۲۰۰۷) میلادی هوش فرهنگی را شامل چهار مؤلفه به شرح زیر تعریف کردند: ۱. مؤلفه فرا شناختی

به این معناست که فرد چگونه تجربیات میان فرهنگی را درک می‌کند این راهبرد بیانگر فرایندهایی است که افراد برای کسب و کار و درک دانش فرهنگی به کار می‌برند.

۲. مؤلفه شناختی

این دانش، بیانگر درک فرد از شباهت‌ها و تفاوت‌های فرهنگی است و دانش عمومی و نقشه‌های ذهنی و شناختی فرد از فرهنگ‌های دیگر را نشان می‌دهد.

۳. مؤلفه انگیزشی

بیانگر علاقه فرد به آموختن فرهنگ‌های دیگر و تعامل با افرادی از فرهنگ‌های مختلف است.

۴. مؤلفه رفتاری

این رفتار، قابلیت فرد برای سازگاری با آن دسته از رفتارهای کلامی و غیرکلامی را در بر می‌گیرد که برای برخورد با فرهنگ‌های مختلف مناسبند.

مهارت اجتماعی

۱ - Cognitive Component

۲ - Eerly & Mosakowski

۳ - Motivational Component

۴ - Behavioral Component

رشد مطالعات در حوزه مهارت های اجتماعی به کارهای گراسمن و آرگیل^۱ ۱۹۶۰ مربوط می شود. آن ها به طور مشترک تحقیقی را درباره شباهت های تعامل انسان- ماشین و ماشین- انسان طراحی کردند و به این ترتیب خطوطی برای مطالعه در این حوزه انجام شد و اصطلاح مهارت های اجتماعی توسط روان شناس اجتماعی اهل بریتانیا به نام میشل آرگیل در سال ۱۹۷۵ مطرح گردید.

به اعتقاد اسپنس^۲ (۲۰۰۳)، در سال ۱۹۶۷ فیتز و پوسر^۳ در بحث مهارت ها بر مهارت اجتماعی تاکید کردند، مخصوصا به این که انسان باید نحوه ارتباط با دیگران را یاد بگیرد و الگوهای اجتماعی پیچیده ای را از گروهش کسب کند. در همان سال آرگیل و کندون، مقاله ای درباره مهارت های اجتماعی به چاپ رساندند که در آن شکل مهارت های حرکتی را مستقیما به تحلیل مهارت های اجتماعی ارتباط دادند. پس از سال ها فاصله از زمان چاپ مقاله آرگیل و کندون، سیل عظیمی از ادبیات در حوزه مهارت اجتماعی به وجود آمده است (هرناندز^۴، به نقل از انصاری، ۱۳۸۹).

رفتارهای اکتسابی جامعه پسندی که فرد را قادر می سازند تا آن گونه با دیگران در تعامل باشد که واکنش های مثبت آنان را فراخوانده و از واکنش های منفی آن ها اجتناب ورزد. پنج عامل این تعاملات را تسهیل می کند: همکاری، قاطعیت، خویشتنداری، مسئولیت پذیری و همدلی (گرشام و الیوت^۵، به نقل از بهمن زادگان جهرمی، ۱۳۸۹).

گرشام و الیوت (۱۹۹۰) مهارت های اجتماعی را به پنج طبقه تقسیم می کنند که هر یک به نوبه خود باعث تسهیل برقراری رابطه بین افراد و به خصوص کودکان می شود که این تقسیم بندی به قرار زیر است:

۱. همکاری: که رفتارهایی چون کمک کردن به دیگران و شرکت در امور مختلف را شامل می شود.

۲. قاطعیت: که رفتارهایی از قبیل تقاضا کردن و پاسخ دادن آشکار را شامل می شود.

۳. مسئولیت پذیری: که در ارتباط با بزرگسالان و حفظ اموال خود است.

۴. همدلی: که رفتارهایی از قبیل احساس محبت و همدلی را در بر می گیرد.

۱ - Grossman & Argyle

۲ - Spence

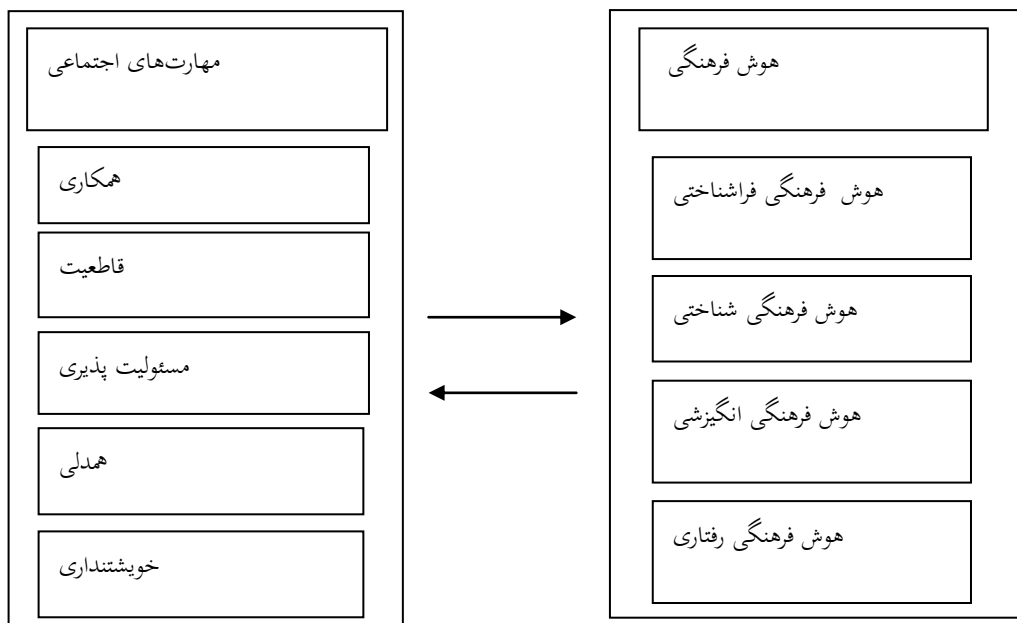
۳ - Fitts & Pohser

۴ - Hernandez

۵ - Gresham & Elliot

۵. خویشتنداری: که شامل رفتارهایی از قبیل صبور بودن و تحمل کردن است.

مدل تحقیق



نمودار شماره (۱): مدل تحلیلی تحقیق، برگرفته از ادبیات تحقیق

فرضیه های تحقیق:

فرضیه اصلی:

بین هوش فرهنگی و مهارت‌های اجتماعی دانش آموزان پایه دهم مدارس پسرانه سلام شهر تهران رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه های فرعی:

۱. بین هوش فرهنگی فراشناختی و مهارت‌های اجتماعی دانش آموزان پایه دهم مدارس پسرانه سلام شهر تهران رابطه معناداری وجود دارد.

۲. بین هوش فرهنگی شناختی و مهارت های اجتماعی دانش آموزان پایه دهم مدارس پسرانه سلام شهر تهران رابطه معناداری وجود دارد.

۳. بین هوش فرهنگی انگیزشی و مهارت های اجتماعی دانش آموزان پایه دهم مدارس پسرانه سلام شهر تهران رابطه معناداری وجود دارد.

۴. بین هوش فرهنگی رفتاری و مهارت های اجتماعی دانش آموزان پایه دهم مدارس پسرانه سلام شهر تهران رابطه معناداری وجود دارد.

روش تحقیق

روش تحقیق به کار گرفته شده در این پژوهش از نظر هدف کاربردی، از نظر نوع داده ها کمی و از نظر نحوه گردآوری داده ها، توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش را کلیه دانش آموزان پایه دهم مدارس پسرانه سلام شهر تهران که ۱۰ دبیرستان در مقطع متوسطه دوره دوم را شامل می شود، تشکیل می دهد. که تعداد کل دانش آموزان در زمان انجام تحقیق ۶۶۱ نفر می باشد، که در جدول (۱) به تفکیک مدارس پسرانه آورده شده است.

جدول (۱) جامعه آماری

ردیف	مدارس	مناطق	تعداد دانش آموز در پایه دهم
۱	سلام تجریش	۱	۱۰۰
۲	سلام اسلام	۱	۷۱
۳	سلام ایران زمین	۲	۸۲
۴	سلام دیباجی	۳	۷۲
۵	سلام شهید زین الدین	۴	۴۴
۶	سلام صادقیه	۵	۸۳
۷	سلام همت	۵	۵۱
۸	سلام یوسف آباد	۶	۵۹
۹	سلام ندای اندیشه	۹	۵۰
۱۰	سلام نجم الثاقب	۱۲	۴۹

در این تحقیق نمونه آماری بر اساس جدول مورگان، از بین ۶۶۱ نفر دانش آموز پایه دهم مدارس پسرانه سلام شهر تهران، در کل ۲۴۳ نفر انتخاب گردید. در تحقیق حاضر با توجه به سطح سنجش متغیرها و نوع فرضیات از هر دو دسته آزمون‌های تفاوت و رابطه استفاده گردیده است. با توجه به نوع طرح و ماهیت پژوهش از روش‌های توصیفی و استنباطی برای گزارش و پردازش داده‌ها استفاده شد.

در قسمت توصیفی از دامنه، کمینه، بیشینه، میانگین، انحراف معیار، واریانس، چولگی و کشیدگی برای اطلاعات توصیفی استفاده شد.

در قسمت استنباطی از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون ساده و گام به گام استفاده شد و در نهایت داده‌ها استخراج و با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفت.

آمار استنباطی:

آزمون فرضیه‌های تحقیق

با توجه به نرمال بودن متغیر پاسخ (مهارت اجتماعی)، برای بررسی فرضیه‌های تحقیق از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد.

جدول (۲) ضریب همبستگی بین مهارت اجتماعی و هوش فرهنگی و ابعاد هوش فرهنگی دانش‌آموزان

هوش	هوش	هوش	هوش	هوش	همبستگی پیرسون
رفتاری	انگیزشی	شناختی	فراشناختی	فرهنگی	مهارت اجتماعی
۰,۰۸۳	*۰,۱۵۳	۰,۱۰۳	**۰,۱۸۸	**۰,۱۷۰	سطح معنی
۰,۱۹۸	۰,۰۱۷	۰,۱۱۰	۰,۰۰۳	۰,۰۰۸	داری
۲۴۳	۲۴۳	۲۴۳	۲۴۳	۲۴۳	تعداد

** . $P < 0,01$

* . $P < 0,05$

فرضیه اصلی:

بین هوش فرهنگی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پایه دهم مدارس پسرانه سلام شهر تهران رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به جدول (۲) نتیجه بیانگر این است که:

ضریب همبستگی بین مهارت اجتماعی و هوش فرهنگی (۰,۱۷۰) است و در سطح ۰,۰۵ همبستگی معناداری بین مهارت اجتماعی و هوش فرهنگی وجود دارد ($p < 0,05$). لذا با توجه به نتایج، فرضیه تایید می گردد.

فرضیه فرعی اول:

بین هوش فرهنگی فرا شناختی و مهارت های اجتماعی دانش آموزان پایه دهم مدارس پسرانه شهر تهران رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به جدول (۲) نتیجه بیانگر این است که:

ضریب همبستگی بین مهارت اجتماعی و هوش فراشناختی (۰,۱۸۸) است و در سطح ۰,۰۵ همبستگی معناداری بین مهارت اجتماعی و هوش فراشناختی وجود دارد ($p < 0,05$). لذا با توجه به نتایج، فرضیه تایید می گردد.

فرضیه فرعی دوم:

بین هوش فرهنگی شناختی و مهارت های اجتماعی دانش آموزان پایه دهم مدارس پسرانه شهر تهران رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به جدول (۲) نتیجه بیانگر این است که:

ضریب همبستگی بین مهارت اجتماعی و هوش شناختی (۰,۱۰۳) است و در سطح ۰,۰۵ همبستگی معناداری بین مهارت اجتماعی و هوش شناختی وجود ندارد ($p > 0,05$). لذا با توجه به نتایج، فرضیه تایید نمی گردد.

فرضیه فرعی سوم:

بین هوش فرهنگی انگیزشی و مهارت های اجتماعی دانش آموزان پایه دهم مدارس پسرانه شهر تهران رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به جدول (۲) نتیجه بیانگر این است که:

ضریب همبستگی بین مهارت اجتماعی و هوش انگیزشی ($0,153$) است و در سطح $0,05$ همبستگی معناداری بین مهارت اجتماعی و هوش انگیزشی وجود دارد ($p < 0,05$). لذا با توجه به نتایج، فرضیه تایید می‌گردد.

فرضیه فرعی چهارم:

بین هوش فرهنگی رفتاری و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پایه دهم مدارس پسرانه سلام شهر تهران رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به جدول (۲) نتیجه بیانگر این است که:

ضریب همبستگی بین مهارت اجتماعی و هوش رفتاری ($0,083$) است و در سطح $0,05$ همبستگی معناداری بین مهارت اجتماعی و هوش رفتاری وجود ندارد ($p > 0,05$). لذا با توجه به نتایج، فرضیه تایید نمی‌گردد.

به طور کلی میزان همبستگی مهارت اجتماعی و متغیرهای پیش بین نزدیک به هم است و ضریب همبستگی متغیر هوش فرهنگی نسبت به بقیه بیشتر است.

آزمون فرضیه‌ها (روش رگرسیون خطی ساده)

برای پیش بینی مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان براساس هوش فرهنگی از آزمون رگرسیون خطی ساده استفاده شد. نتایج حاصل از این آزمون در جدول (۳) آمده است.

متغیر ملاک: مهارت اجتماعی

متغیر پیش‌بین: هوش فرهنگی

جدول (۳) خلاصه الگوی رگرسیون خطی ساده مهارت اجتماعی بر اساس هوش فرهنگی

مدل	متغیر پیش-بین	R	R ² تعدیل شده	F	B استاندارد	T	سطح معنی داری
گام به گام	هوش فرهنگی	0,029	0,025	7,213	0,17	2,686	0,008

فرضیه اصلی:

بین هوش فرهنگی و مهارت های اجتماعی دانش آموزان پایه دهم مدارس پسرانه سلام شهر تهران رابطه معناداری وجود دارد.

از نتایج آزمون تحلیل واریانس $F=7,213$, $p<0,05$ می توان استنباط کرد که بین متغیر پیش بین (هوش فرهنگی) و متغیر ملاک (مهارت اجتماعی) رابطه خطی معناداری وجود دارد و هوش فرهنگی قادر به پیش بینی مهارت اجتماعی است و مدل رگرسیون خطی ساده با متغیر پیش بین هوش فرهنگی به صورت معنی داری در پیش بینی مهارت اجتماعی بهتر از برخی روش های تصادفی است. مقدار R^2 تعدیل شده برابر با $0,025$ است. این امر بیانگر این است که جمعاً $2,5$ درصد از واریانس مهارت اجتماعی توسط هوش فرهنگی قابل پیش بینی است. همچنین با توجه به سطح معناداری و مقدار بتا برابر با $0,17$ نشان می دهد که برای هر واحد افزایش در نمرات هوش فرهنگی، نمرات مهارت اجتماعی $0,17$ افزایش می یابد.

آزمون فرضیه ها (روش رگرسیون گام به گام)

برای پیش بینی مهارت اجتماعی دانش آموزان براساس ابعاد هوش فرهنگی یعنی هوش فراشناختی، هوش شناختی، هوش انگیزشی و هوش رفتاری از آزمون رگرسیون خطی چندگانه به روش گام به گام استفاده شد. نتایج حاصل از آن در جدول (۴) آمده است.
متغیر ملاک: مهارت اجتماعی
متغیرهای پیش بین وارد شده در مدل: هوش فراشناختی، هوش شناختی، هوش انگیزشی و هوش رفتاری

جدول (۴) خلاصه الگوی رگرسیون چندگانه مهارت اجتماعی براساس ابعاد هوش فرهنگی

مدل	متغیر پیش بین	R	R^2 تعدیل شده	F	B استاندارد	T	سطح معنی داری
گام به گام	هوش فراشناختی	0,035	0,031	8,796	0,188	2,966	0,003

در بررسی متغیرهای پیش بینی کننده مهارت اجتماعی دانش آموزان با توجه به نتایج آزمون رگرسیون گام به گام، R^2 تعدیل شده به دست آمده نشان می دهد که $3,1$ ٪ تغییرات مهارت اجتماعی توسط عامل هوش فراشناختی تبیین می گردد. ضریب زاویه خط رگرسیونی

$\beta=0,188$ است و این نشان می‌دهد که برای هر واحد افزایش در نمرات هوش فراشناختی، نمرات مهارت اجتماعی $0,188$ واحد افزایش می‌یابد در حالی که سایر ابعاد هوش فرهنگی (هوش شناختی، هوش انگیزشی و هوش رفتاری) تاثیری در پیشگویی متغیر وابسته نداشته‌اند، به طوری که در معادله رگرسیون منظور نشدند و از مدل خارج شدند.

فرضیه فرعی اول:

بین هوش فرهنگی فرا شناختی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پایه دهم مدارس پسرانه سلام شهر تهران رابطه معناداری وجود دارد. نتایج جدول (۴) تایید می‌کند که فقط تغییرات در نمرات هوش فراشناختی گزارش شده به صورت معناداری قادر به پیش‌بینی واریانس نمرات مهارت اجتماعی است. مدل رگرسیونی $3,1\%$ واریانس کلی در مهارت اجتماعی را تبیین می‌کند و این نشان می‌دهد که به صورت معنی‌داری مهارت اجتماعی پیش‌بینی می‌شود و مدل رگرسیون خطی ساده با متغیر پیش‌بین هوش فراشناختی به صورت معنی‌داری در پیش‌بینی مهارت اجتماعی بهتر از برخی روش‌های تصادفی است: $p=0,003$ و $F=8,796$.

نتیجه‌گیری

اغلب افراد زمانی که به تعامل با سایر فرهنگ‌ها و خرده فرهنگ‌ها می‌پردازند از پایه‌های فرهنگی خود به طور کامل مطلع نیستند و از برقراری ارتباط با افرادی با فرهنگ‌های مختلف احساس ناراحتی می‌کنند و نمی‌توانند رفتار کسانی را که دارای فرهنگ متفاوت هستند درک نمایند. قابلیت‌هایی که از آن تحت عنوان هوش فرهنگی یاد می‌شود راهی نظام یافته و مجموعه فونونی است که کمک می‌کند تا در مواجهه با فرهنگ‌ها و خرده فرهنگ‌های متفاوت، به طور مؤثر عمل کرد (آنگ، ۲۰۰۵). چندفرهنگی بودن یکی از موضوعات مهم اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جوامع مدرن به شمار می‌آید. در جوامع چند فرهنگی مبحث تعاملات میان فرهنگی از اهمیت بسیاری برخوردار است تعاملات میان فرهنگی به عنوان فرایند مبادله اندیشه‌ها، معانی و کالاهای فرهنگی میان مردمانی از فرهنگ‌های مختلف، هنگامی به وقوع می‌پیوندد که ادراکات فرهنگی و سیستم‌های نمادین آن‌ها به اندازه کافی مجزا هستند. برای پیشبرد تعاملات و

ارتباطات میان فرهنگی، محققان به وجود پیش نیازهای بسیاری اشاره نموده‌اند. یکی از مواردی که در سال‌های اخیر با مطالعاتی که بر روی فرهنگ و سازگاری انسان‌ها با مبانی فرهنگی انجام گردیده است، بحث هوش فرهنگی و اثر آن بر تعاملات میان فرهنگی در جوامع چند فرهنگی است (احمدی، قاسمی، ۱۳۹۱). هوش فرهنگی به افراد کمک می‌کند به نحوه مؤثری تفاوت‌های بین فرهنگی را کنترل و مدیریت کند. کسی که دارای هوش فرهنگی بالایی است حصارهای فرهنگی را درک کرده، می‌داند همین حصارها است که می‌تواند رفتار ما و دیگران را چارچوب بندی و نحوه فکر کردن و واکنش نشان دادن را در موقعیت‌های مختلف توجیه کند؛ اما همین فرد قادر است که این بندها و حصارها را کاهش دهد کسی که دارای هوش فرهنگی بالایی است این آمادگی را دارد که اختلافات فرهنگی را درک کرده با قدرت در این عرصه فعالیت کند؛ عرصه‌هایی که پر از تفاوت و اختلاف است. در واقع، هوش فرهنگی به عنوان یک مفهوم در دنیای معاصر یک توانایی شناختی است. علاوه بر این، آن را می‌توان توانایی برای اصلاح رفتارهای کلامی و غیرکلامی دانست که در موقعیت‌های خاص یا تعاملات ویژه، قادر است افراد را راهنمایی کند (علائی، میرمحمدی، ۱۳۹۲).

مهارت اجتماعی یکی از برنامه‌های مفیدی است که برای تمامی دانش آموزان و دانشجویان در جهت کفایت شخصی و اجتماعی کمک می‌نماید (سلیمانی، ۱۳۸۹).
قشر نوجوان و جوان همانند دیگر اقشار جامعه، با حفظ معیارها و ارزش‌های فرهنگی خود نیازمند تطبیق با شرایط محیط زیستی، اجتماعی خود می‌باشند (حریچی، عسگری، جزایری و میروسی، ۱۳۸۶).

مهارت‌های اجتماعی جنبه مهمی از مدرسه کارآمد است و در تسهیل یادگیری افراد و ایجاد محیط مدرسه‌ای که دیگران احساس حمایت و انگیزش برای یادگیری داشته باشند، نقش مهمی ایفا می‌کند (سلیمانی، ۱۳۸۹).

دانش‌آموزان در زندگی فردی و اجتماعی نیاز دارند تا سطحی از مهارت را بدانند و بچه‌ها باید در مدرسه مسائلی را تمرین کنند که در زندگی اجتماعی به آن‌ها نیاز دارند. مواردی مانند تفکر، گفت‌وگو، صبوری و مدارا کردن با دیگران، این موارد در مدارس بسیار کم تمرین می‌شود و بخشی از مشکلات بیرون از مدرسه نیز ناشی از این ضعف‌ها است (بطحایی، ۱۳۹۶).

خانواده‌ها و همه آحاد جامعه باید این مطالبه را داشته باشند که در کلاس درس یک بخش از یادگیری به تمرین مهارت‌های اخلاقی و اجتماعی زندگی تعلق داشته باشد طوری که

فرزندان ما بعد از فارغ‌التحصیلی و ازدواج به دلیل نبود این مهارت‌ها کارشان به طلاق و پله‌های دادگستری نرسد (بطحایی، ۱۳۹۷).

با توجه به ضریب همبستگی محاسبه شده جهت سنجش هوش فرهنگی و مهارت‌های اجتماعی، نتیجه گرفته شد که بین هوش فرهنگی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین مشخص شد که بعد فراشناختی هوش فرهنگی بیشترین تأثیر را بر مهارت‌های اجتماعی دارد با در نظر گرفتن اهمیت هوش فرهنگی در سازمان‌ها در چند دهه اخیر و با توجه به این که پیرامون این مبحث در بین دانش‌آموزان تاکنون پژوهشی صورت نگرفته است، به این موضوع پرداخته شده است.

در تبیین یافته‌های فوق می‌توان گفت از آنجایی که در کشور ایران تنوع فرهنگی به صورت چشمگیر دیده می‌شود و قشر دانش‌آموز برای ادامه تحصیل در مقطع متوسطه بیشترین زمان و وقت خود را در محیط مدرسه می‌گذراند و در سال‌های نهایی تحصیل خود، به اردوهای آموزشی و فوق برنامه می‌روند و از خانواده خود جدا می‌شوند و در یک محیط مطالعاتی با فرهنگ‌های متنوع زندگی می‌کنند، اگر مهارت اجتماعی لازم را داشته باشند به نحوه بهتری می‌توانند انگیزه لازم را برای مرتفع ساختن تعارضات فرهنگی به دست آورند. که این موضوع می‌تواند در موفقیت تحصیلی آنان نقش بسزایی داشته باشد.

در پژوهش حاضر با توجه به عدم تأیید فرضیه‌های فرعی دوم و چهارم پژوهش، احتمالاً عواملی چون کم بودن آشنایی دانش‌آموزان با مفاهیم هوش فرهنگی و مهارت‌های اجتماعی و نبود جلسات آموزشی در این راستا موجب رد فرضیه فرعی دوم و چهارم شده است. که در همین راستا بایستی جلسات آموزشی را بنابر سرفصل‌های مشخص شده‌ای برنامه ریزی، اجرا و کنترل نماییم.

منابع

فارسی

- احمدی، یعقوب و قاسمی، وحید، ۱۳۹۱، ابتکار اجتماعی و قوم‌گرایی بر هوش فرهنگی، شماره ۲۰.
- ادیب، نسترن، ۱۳۸۶، هوش فرهنگی در سازمان‌های امروزی، فصلنامه مشاوره شغلی و سازمانی، دوره ۱، شماره ۱، ص ۳۶-۲۵.

- آشتیانی، ملیحه، ۱۳۷۴، جامعه شناس آموزش و پرورش (جزوه درسی)، تهران، دانشگاه شهید بهشتی.
- انصاری، سجاد، ۱۳۸۹، تاثیر آموزش مهارت های اجتماعی بر انگیزش پیشرفت و خود کار آمدی تحصیلی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی.
- اوپنهایم، ۱۹۹۶، طرح پرسشنامه و سنجش نگرش ها، مترجم مرضیه کریم نیا، مشهد، انتشارات آستان قدس رضوی.
- بطحایی، سید محمد، ۱۳۹۶، برنامه تلویزیونی تهران ۲۰، گزارش خبرگزاری خانه ملت، سرویس دیگر رسانه ها، تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۰۶/۲۳.
- بهمن زادگان جهرمی، مرضیه، ۱۳۸۹، بررسی اثر بخشی آموزش مهارت های اجتماعی از طریق داستان های اجتماعی بر رفتار اتیشتیک و رشد اجتماعی کودکان مبتلا به اتیسم در شهر شیراز، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی.
- بطحایی، سید محمد، ۱۳۹۷، بیستمین جشنواره مجمع خیرین مدرسه ساز شهرستان گلپایگان، سالن فرهنگ و ارشاد اسلامی گلپایگان، گزارش اداره کل روابط عمومی و امور بین الملل استانداری اصفهان، تاریخ انتشار: ۱۳۹۷/۰۸/۱۱.
- پاشا، فروغ، ۱۳۹۰، دانش آموزان و مهارت اجتماعی و آینده شغلی، نشریه رشد و آموزش، دوره ۱۴، شماره ۴، ص ۱۹-۱۱.
- رحمانی، زین العابدین، تهرانی پور، رضا، ۱۳۸۸، هوش فرهنگی؛ نیاز مدیران امروز، نشریه صنعت خودرو، شماره ۱۲۷.
- سلیمانی، منصور، ۱۳۸۹، ضرورت آموزش مهارت های اجتماعی به دانش آموزان کم توان ذهنی و ارائه رویکرد نو در آموزش مهارت های اجتماعی، نشریه تعلیم و تربیت، شماره ۱۰۳، ص ۵۹-۵۴.
- علائی، سوسن و میر محمدی، مهسا، ۱۳۹۲، بررسی نقش و اهمیت هوش فرهنگی در مدیریت فرهنگی، نشریه علوم اجتماعی: مهندسی فرهنگی، شماره ۷۷، ص ۱۹۹-۱۶۹.
- فیاضی، مرجان و جان نثار احمدی، هدی، ۱۳۸۵، هوش فرهنگی نیاز مدیران در قرن تنوع، تدبیر، سال هفدهم، شماره ۱۷۲.

- کارتلج، جی و میلبرن، جی اف، ۱۹۸۵، آموزش مهارت های اجتماعی به کودکان، ترجمه محمد حسین نظری نژاد، مشهد، انتشارات آستان قدس رضوی.

انگلیسی

- Ang, S. Van Dyne, L. , Koh, C. Ng, K. Y. Templer, K. J. Tay , C, Chandrasekar , N . A. (۲۰۰۷). “Cultural intelligence: It’s Measurement and Effects on Cultural Judgment and Decision Making, Cultural Adaptation, and Task Performance”. *Management and Organization Review*. ۳ : ۳۳۵ –۳۷۱
- Ang, Soon (۲۰۰۵). *Cultural intelligence: An essential capability for individual in contemporary organizations*. Michigan state University and Nan yang Technological University, Singapore.
- Ang, soon, Linn Van Dyne & Christine Koh(۲۰۰۷). *Cultural Intelligence: its Measurement and Effects on Cultural Judgement and Decision Making, cultural Adaptation and Task performance*.
- Earley, P. & E. Mosakowski. (۲۰۰۴). “Cultural Intelligence”. *Harvard Business Review*. ۸۲. ۱۳۹–۱۴۶
- Earley, p. c., & Ang, S.(۲۰۰۳). "Cultural intelligence: Individual in teractions across cultures. Stanford". *CAV stanford Business Books*.
- Early, P. C., Peterson, R. S. (۲۰۰۴). “Cultural intelligence as a newapproach to international training for the global manager”. *Academyof Management Learning and Education*, ۳ (۱): ۱۰۰–۱۱۵.
- Early, P.C., Ang, S. (۲۰۰۳). “Cultural intelligence: Individual interactions across cultures”. *Stanford, CA: Stanford University Press*.
- Gresham, F., & Elliott, S. N. (۱۹۹۰). *Social skills rating system*. Circle Pines, MN: American Guidance Services.